

Liefde voor het coulissenlandschap

Het oogt bijna als een sprookje, de noordelijke Friese wouden. Een feeëriek landschap van weelderige singels en houtwallen rond grazige weiden. Hier voelt de gekraagde roodstaart zich op-en-top thuis. Velen zetten zich in om deze fraaie zangvogel te beschermen.

Tussen Dokkum en Drachten vinden we één van de best bewaarde geheimen van ons land: een 25.000 hectare groot landbouwgebied met maar liefst 3.800 kilometer aan historische houtwallen en elzensingels. Van oorsprong leverden ze hout voor de boerderijen. En nog steeds dienen ze als afscheiding van percelen. De parallel aan elkaar staande houtwallen en elzensingels laten zich vergelijken met coulissen op het toneel, vandaar dat dit type landschap ook wel coulissenlandschap heet.

De streek is de bakermat van zes agrarische natuurverenigingen, sinds 2002 onder de paraplu van de 'Noardlike Fryske Wâlden' (NFW). "In zo'n koepel sta je sterk en kun je de krachten en kennis bundelen voor een vitale landbouw, die rekening houdt met het zo bijzondere landschap en de planten en dieren die erbij horen", aldus Ingrid van Huizen namens de NFW. De ruim duizend leden zijn actief met onder

meer het onderhoud van 1500 kilometer houtsingels en 150 kilometer houtwallen. En wat ze doen, willen ze ook goed doen. Dan gaat het om vragen als: kunnen we de ecologische waarde van de singels verbeteren? En zo ja, hoe? Met welke soorten struiken, heesters en bomen? En hoe creëren we meerwaarde voor het gebied als geheel? Allemaal vragen op het terrein van twee belangrijke partners van de NFW: Landschapsbeheer Friesland en ecologisch adviesbureau Altenburg & Wymenga. Gezamenlijk smeedden ze het plan 'Roodstaart Landschap'.

Ecoloog Ernst Oosterveld van het ecologisch adviesbureau is nauw betrokken bij het plan. "We zijn in 2012 gestart met onderzoek naar de broedvogels in deze regio. Die blijkt uit te blinken in de categorie 'houtwalvogels'. Een soort als gekraagde roodstaart haalt hier de grootste dichtheden van Nederland. >>

Op basis van al het onderzoek verbeteren bureau Altenburg & Wymenga, de NFW en Landschapsbeheer Friesland het beheer van de houtwallen, singels en andere landschapselementen om de biodiversiteit te verhogen; alles afgestemd op de boerenpraktijk. Met educatie enthousiasmeren ze ook de jeugd. Want de jongeren van nu zijn de beheerders van de toekomst. In 2014 krijgen negentig scholen in het gebied een lespakket aangeboden over de gekraagde roodstaart door Vogelbescherming, in het kader van het trekvogelproject 'Living on the Edge'.

Overwintering in Afrika

Dit constateren is één ding, maar weten hoe alles samenhangt, is een tweede. Daar doet Oosterveld nu onderzoek naar. Het wel en wee van de gekraagde roodstaart is daarin heel belangrijk. Hoe gebruikt deze vogel van april tot september het gebied. Oosterveld en zijn collega's onderzoeken daarnaast ook de trek naar en overwintering in Afrika.

Koning van de wouden

Voor Ingrid van Huizen is de gekraagde roodstaart de koning van de noordelijke Friese wouden, zoals de grutto dat is voor de weiden. Een terechte kroning als je bedenkt dat deze streek met zo'n 1600 broedparen vijf procent van de Nederlandse populatie herbergt. De betrokken boeren, burgers en organisaties die zich voor dit landschap en daarmee de gekraagde roodstaart inzetten, verdienen dan ook alle hulde.

GEKRAAGDE ROODSTAART OP HET ERF

De gekraagde roodstaart voelt zich thuis in gebieden met bosranden, houtwallen, oude boomgaarden, parken en tuinen maar ook erven. Het sleutelwoord voor hulp aan de gekraagde roodstaart is tijd. Hoe ouder de bosranden, houtwallen of -singels zijn, hoe meer de gekraagde roodstaart er vindt wat hij zoekt: insecten en spinnetjes om te eten en broedplaatsen in vermolmde, knoestige boomstammen van bijvoorbeeld wilg of es. Ecoloog Oosterveld geeft vier tips voor erfbewoners:

1. Creëer op je erf bosrandachtige milieus met kruiden, struiken en bomen, met aangrenzend bijvoorbeeld een gazon.
2. Creëer of handhaaf een kale bodem in de nabijheid, bijvoorbeeld stukjes door vee getrapte grond. Gekraagde roodstaarten zoeken hier naar spinnetjes.
3. Laat knoestige boomstammen of stobben met nestgaten staan, of plaats een nestkast. De ideale nestkast waar marters of gaai geen vat op krijgen is vrij diep en heeft een ovale invliegopening van 30 x 50 mm.
4. Gebruik geen insecticiden of herbiciden.